

О.А. Антонян

Формалізація методу трансформації показників діяльності суб'єктів господарювання для інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки

У статті здійснена формалізація методу трансформації показників діяльності суб'єктів господарювання для інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки.

Ключові слова: метод трансформації показників, суб'єкт господарювання, економічна безпека.

Постанова проблеми

Сьогодні доволі часто у ході наукових досліджень розробляються ті чи інші методи планування, реалізації, обстежень тощо. Розкривається їх суть та основні категорії, тобто дається опис методу. Але в більшості з них, на жаль, не наводиться структурований опис методу, тобто не відокремлюються структурні елементи, притаманні кожному методу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У роботі Коляди О.П. [1] застосована процедура формалізації методу у формі представлення, яка розроблена у науковій школі проф. Рача В.А., де виконано дослідження. Але для методів, які пов'язані з економічною безпекою, ці процедури ще не застосовувались.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Метою статті є формалізація методу трансформації показників діяльності суб'єкта господарювання (далі – СГ) для інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки (далі – ЕБ) [2-3].

Виклад основного матеріалу дослідження

Формалізація є основою для алгоритмізації та програмування, без яких не можуть обійтися комп'ютеризація знань і процеси досліджень. Формалізація методу дозволяє усунути багатозначність, неточність та невизначеність. При формалізації методу замість висловів про формалізацію використовують системне представлення у вигляді чітких структурних елементів [1], які наведені на рис. 1.

Отже, формалізуючи метод трансформації показників діяльності СГ для інформаційно-аналітичного забезпечення системи ЕБ (далі - метод трансформації), опишемо кожен із зазначених структурних елементів методу.

Областю застосування методу трансформації є практична діяльність СГ щодо інформаційно-аналітичного забезпечення процесу функціонування системи ЕБ СГ.

Мета методу трансформації. Перед визначенням мети методу слід розглянути сутність цього поняття. Мета – це:

- мотив, бажання, напрямок, спосіб [4];
- випереджувальна ідея, що оцінена можливістю здійснення [4];
- ідеальний чи реальний предмет усвідомленого чи неусвідомленого прагнення

Антонян Олена Альбертівна, асистент кафедри управління проектами та прикладної статистики Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ.

© О.А. Антонян, 2011

суб'єкта [5];

- фінальний результат, на який поперемінно спрямовано процес [5].

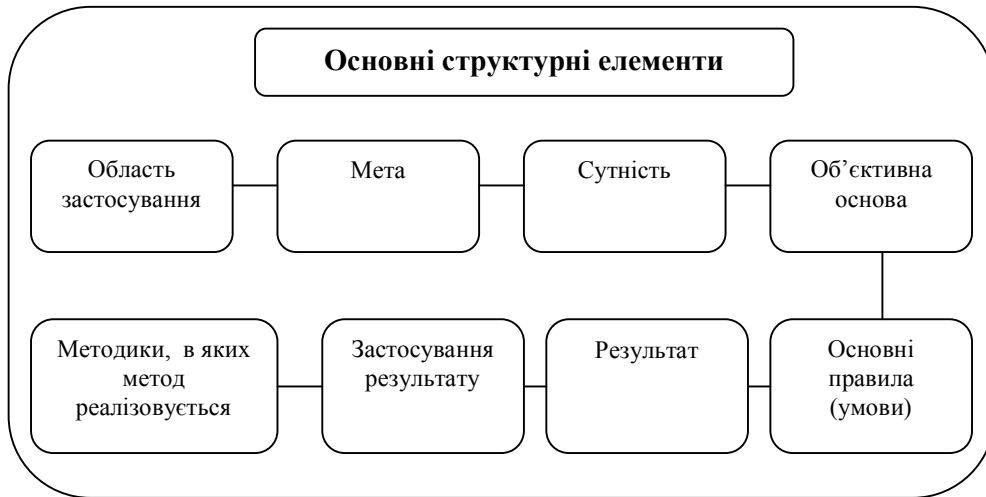

Рис. 1. Структурні елементи методу

Найбільш поширене визначення мети – це модель бажаного результату діяльності соціально-економічних систем (особи, організації, регіону тощо) [6].

Як зазначається у [1, 7], при описі математичних методів мета методу чітко не визначається, а фіксується ідея, на якій метод базується, та покрокова реалізація ідеї. Необхідно також зауважити, що метод трансформації – це метод реалізації конкретних дій, і відповідно мета методу повинна відображати сутність цих дій.

Отже, *мета методу трансформації* – це опис рівня ЕБ СГ у різному контекстуальному полі на основі трансформації фіксованої групи показників діяльності, які традиційно використовуються для інших цілей.

Сутність методу трансформації. Сутність – філософська категорія, що виражає головне, основне, визначальне в предметі, таке, що зумовлене глибинними, необхідними, внутрішніми зв'язками й тенденціями розвитку і пізнається на рівні теоретичного мислення [8]. Сутність предмета (об'єкта) – це поєднання його внутрішнього змісту й зовнішньої форми існування. Враховуючи вищезазначене, можна описати зовнішню форму існування методу трансформації та його внутрішній зміст.

Зовнішньою формою існування методу буде сформована група показників діяльності СГ для цілей інформаційно-аналітичного забезпечення системи ЕБ.

Внутрішній зміст методу трансформації визначається процедурою приведення усіх показників діяльності СГ до єдиної основи на базі методу багатокритеріальних шкал. Виходячи з цього, сутність методу трансформації полягає у трансформації фіксованої групи показників діяльності СГ шляхом розкриття сутності відносних оцінок показників діяльності з позицій ЕБ на основі методу багатокритеріальних шкал, що дозволяє застосовувати будь-який показник для цілей інформаційно-аналітичного забезпечення системи ЕБ СГ.

Наступний структурний елемент методу – *об'єктивна основа*. В методі трансформації об'єктивну основу становить фіксована група показників діяльності СГ.

Основні правила – обов'язкові умови, що дозволяють досягти цілей методу, у разі їх

порушення або неповного виконання застосування методу буде неефективним або взагалі неможливим [1]. Тобто, виходячи з цього, основними правилами застосування методу трансформації є:

- для кожного показника діяльності СГ повинні бути визначенні типи залежності на основі методу багатокритеріальних шкал;
- усі показники діяльності СГ повинні бути зведені до єдиної шкали від 1 до 6 балів.

Результат методу трансформації повинен у першу чергу корелюватися з метою методу. Результатом методу є рівень ЕБ СГ, описаний у різних контекстах.

Застосування результату. Метод трансформації є одним із компонентів сталого розвитку СГ, тому результат методу застосовується у процесі прийняття рішень щодо реалізації заходів щодо попередження та мінімізації втрат від шкідливого впливу зовнішніх та внутрішніх загроз діяльності СГ.

Методики, в яких метод реалізується. У працях [1, 9-10] зазначено, що метод трансформації реалізується сукупністю систематизованих операцій. І це підпадає під поняття методики як конкретизації заходів та способів виконання робіт, що містить: опис процедур, приладів, форми первинних документів, обробку одержаної інформації та форми їх надання [1]. Тому метод трансформації має бути реалізований у відповідній методиці здійснення трансформації показників діяльності СГ для інформаційно-аналітичного забезпечення системи ЕБ.

За аналогією з [1] елементи методу трансформації зведені до табл. 1.

Таблиця 1 – Структурні елементи методу трансформації показників діяльності СГ для інформаційно-аналітичного забезпечення системи ЕБ

№ з/п	Структурний елемент методу	Сутність структурного елемента методу
1.	Назва	Метод трансформації показників діяльності СГ для інформаційно-аналітичного забезпечення системи ЕБ
2.	Область застосування	Практична діяльність СГ щодо інформаційно-аналітичного забезпечення процесу функціонування системи ЕБ
3.	Мета	Описати рівень ЕБ СГ у різному контекстуальному полі на основі трансформації фіксованої групи показників діяльності, які традиційно використовуються для інших цілей
4.	Сутність	Трансформація фіксованої групи показників діяльності СГ шляхом розкриття сутності відносних оцінок показників діяльності з позицій ЕБ на основі методу багатокритеріальних шкал, що дозволяє застосовувати будь-який показник для цілей інформаційно-аналітичного забезпечення системи ЕБ СГ
5.	Об'єктивна основа	Фіксована група показників діяльності СГ
6.	Основні правила	Для кожного показника діяльності СГ повинні бути визначенні типи залежності на основі методу багатокритеріальних шкал. Усі показники діяльності СГ повинні бути зведені до єдиної шкали від 1 до 6 балів.
7.	Результат	Рівень ЕБ СГ, описаний у різних контекстах
8.	Застосування результату	Прийняття рішень з реалізації заходів щодо попередження та мінімізації втрат від шкідливого впливу зовнішніх та внутрішніх загроз діяльності СГ
9.	Методики реалізації методу	Методика проведення трансформації показників діяльності СГ для інформаційно-аналітичного забезпечення системи ЕБ

Висновки та подальші дослідження

Поданий метод трансформації показників діяльності СГ для інформаційно-аналітичного забезпечення системи ЕБ дозволяє на підставі фіксованої групи показників оцінити рівень ЕБ у різному контекстному полі.

1. *Коляда О. П.* Портфельне управління розвитком соціально-економічних систем. Частина 2. Модель остаточного відбору проектів у стратегічний портфель проектно-орієнтованого вищого навчального закладу / О. П. Коляда // Управління проектами та розвиток виробництва: зб. наук. пр. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2010. – № 2 (34). – С. 73–81.
2. *Антонян О. А.* Метод багатокритеріальних шкал в задачах трансформації показників діяльності суб'єктів господарювання для опису стану їх економічної безпеки / О. А. Антонян / Менеджмент соціокультурної діяльності: стан та перспективи: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Луганськ, 12 – 13 травня 2011 р.). – Луганськ : Вид-во ЛДІМК, 2011. – С. 7–11.
3. *Антонян О. А.* Розробка системи показників оцінки діяльності соціально-економічних систем / В. А. Рач, О. А. Антонян // Статистична оцінка соціально-економічного розвитку : зб. наук. праць Всеукраїнської науково-практичної конференції ; заг. ред. Р. О. Кулинич. – Хмельницький : Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2008. – С. 160–162.
4. *Роль, значення, сутність і місце мети у стратегічному управлінні.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : http://buklib.net/component/option.com_jbook/task.view/Itemid.36/catid.184/id.8003/ (25.05.2011) – Назва з екрану.
5. *Доброходов А. Л.* Цель // Новая философская энциклопедия / А. Л. Доброходов. – М. : Мысль, 2000. – 234 с.
6. *Колпаков В. М.* Методы управления : учеб. пособие / В. М. Колпаков – К. : МАУП, 2003. – 368 с.
7. *Струченков В. И.* Методы оптимизации в прикладных задачах / В. И. Струченков. – М. : СОЛОН-ПРЕСС, 2009. – 320 с.
8. *Сутність* [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : <http://uk.wikipedia.org/wiki/> (25.05.2011) – Назва з екрану.
9. *Сурмін Ю. П.* Майстерня вченого : підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – К. : Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. – 302 с.
10. *Рач В. А.* Методологія системного підходу та наукових досліджень : навчальний посібник / В. А. Рач, О. В. Ігнатова. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2010. – 210 с.

Отримано 01.01.2011 р.

Е.А. Антонян

Формализация метода трансформации показателей деятельности субъектов хозяйствования для информационно-аналитического обеспечения системы экономической безопасности

В статье осуществлена формализация метода трансформации показателей деятельности субъектов хозяйствования для информационно-аналитического обеспечения системы экономической безопасности.

Ключевые слова: метод трансформации показателей, предприятие, экономическая безопасность.

Е.А. Antonyan

Formalization of the method of transformation performance of business units to research and information provision system of economic security

The article is to formalize the method of transforming business performance of business entities for information and analysis of economic system security.

Keywords: method of transformation parameters, enterprise, economic security.